

09.12.2019

POL-2019-71452

Palauttaminen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 14.11.2019 turvapaikka-asiassa

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksesta asiantuntijaa kuultavaksi sekä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta asiasta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) antoi 14.11.2019 Suomea koskevan ratkaisun turvapaikanhakijan palauttamista Irakiin koskevassa asiassa. Valittajan isä oli hakenut Suomesta kansainvälistä suojelua vuonna 2015 Irakiin palauttamista vastaan. Maahanmuuttovirasto hylkäsi hänen turvapaikkaa ja oleskelulupaa koskevan hakemuksensa. Hallinto-oikeus hylkäsi valittajan isän valituksen eikä korkein hallinto-oikeus myöntänyt asiassa valituslupaa. Valittajan isä palasi Irakiin vapaaehtoisesti prosessin ollessa vielä kesken korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Valittajan esittämän tiedon mukaan hänen isänsä kuoli Irakissa paluunsa jälkeen. EIT totesi, että asiassa on valittajan isän osalta loukattu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 ja 3 artikloja käsiteltäessä isän turvapaikkahakemusta.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu ei koskenut poliisin toimintaa.

EIT:n ratkaisun jälkeen poliisi ilmoitti pidättäytyvänsä toistaiseksi osasta Irakiin tehtävistä maasta poistamisista, koska Poliisihallitukseen oli tullut alustava tieto siitä, että Maahanmuuttovirasto tullee käymään uudelleen läpi aiemmin antamia turvapaikkaratkaisujaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisun valossa. Tilapäisen pidättäytymisen tarkoituksena oli varmistaa, ettei poliisi omalla toiminnallaan riko ulkomaalaislain 147 §:n mukaista palautuskieltoa sinä aikana, kun turvapaikkatutkinnasta vastuussa olevat viranomaiset arvioivat EIT-ratkaisusta aiheutuvia jatkotoimia. Poliisin toiminnassa ulkomaalaislain 147 §:ssä säädettyä palautuskieltoa on sovellettava silloin, kun palauttaminen ei enää muuttuneiden olosuhteiden vuoksi palautusvaltioon ole turvallista.

Tilapäinen pidättäytyminen irakilaisten palautuksista päättyi noin viikon kuluessa sen jälkeen, kun Maahanmuuttovirasto oli kertonut käynnistävänsä selvitystyön, jossa se käy EIT:n antaman ratkaisun seurauksena uudelleen läpi noin 500 viraston tekemää palautusjonossa olevaa turvapaikkapäätöstä. Poliisihallitus ja Maahanmuuttovirasto sopivat samalla käytännön toimita, joilla poliisi pystyy osaltaan varmistamaan, että poliisi ei poista maasta henkilöitä, joiden turvapaikkahakemus on Maahanmuuttoviraston tarkastellussa.

Poliisin täytäntöön panemat maasta poistamiset jatkuvat tällä hetkellä kaikkiin maihin normaalisti, mutta Maahanmuuttoviraston selvitystyössä havaitsemat mahdolliset virheelliset ratkaisut huomioidaan poliisin maasta poistamistoiminnassa. Poliisihallitus on ohjeistanut poliisilaitokset käytännön toiminnasta.

Lähtökohtaisesti palautuskiellon olemassaolo tutkitaan turvapaikka- tai muuta oleskelulupa-asiaa käsittelevän viranomaisen toimesta eikä poliisi kyseenalaista näitä ratkaisuja.

Sekä kansainväliset että kansalliset säädökset asettavat ehdottoman kielon ulkomaalaisen maasta poistamiseksi tilanteissa, joissa henkilöä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Sen vuoksi myös poliisin on maasta poistamispäätöksiä täytäntöönpanevana viranomaisena varmistuttava siitä, etteivät maasta poistettavaan tai palautusvaltioon liittyvät olosuhteet ole olennaisesti muuttuneet sen jälkeen, kuin asia on ollut muun viranomaisen päätettävänä.

Viime kädessä poliisilla on siis velvollisuus maasta poistamispäätöksiä täytäntöönpanevana viranomaisena varmistaa, ettei palautuskieltoa poliisin toimien seurauksena rikota. Poliisihallituksen 4.7.2019 päivittämässä poliisilaitoksille annetussa ohjeessa *Käännyttämistä ja maasta karkottamista koskevan päätöksen täytäntöönpano* (POL-2019-27213, 4.7.2019) palautuskiellosta todetaan seuraavasti:

"Ennen maasta poistamisen täytäntöönpanoa on varmistuttava siitä, ettei palauttamisella rikota ulkomaalaislain 147 §:n mukaista palautuskieltoa. Jos maasta poistamista koskevan päätöksen tekemisestä tai vahvistamisesta on kulunut aikaa, on varmistettava, ettei palautusvaltion olosuhteissa tai valtiota koskevassa ratkaisu- ja oikeuskäytännössä ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka ovat palautuksen esteenä. Olosuhteiden mahdollisesta muutoksesta kohdevaltiossa tulee tiedustella Maahanmuuttovirastosta."

Palautuskieltoa koskeva ohjeistus on ollut osa kyseistä ohjetta aiemmissakin ohjeversioissa useita vuosia.

Poliisin lakisääteinen tehtävä on poistaa maasta palautuspäätöksen saaneet, jos he eivät poistu maasta vapaaehtoisesti. Poliisilla on poliisilain 1 luvun 9 §:n mukaan toimivalta myös luopua toimenpiteestä ja siirtää toimenpidettään, milloin sen loppuun suorittaminen voi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Poliisilla ei kuitenkaan ole toimivaltaa kieltää palautuspäätöksen saaneita ihmisiä noudattamasta Suomen oikeusjärjestelmän antamia käännytys- tai maasta karkottamispäätöksiä eikä arvioida Maahanmuuttoviraston eikä hallinto-oikeuksien tekemien palautuspäätösten sisältöä ja perusteluja. Poliisi ei voi myöskään ilman erityistä perustetta estää ihmisiä palaamasta kotimaahansa.

Vuosittain poliisi panee täytäntöön noin 2500 maasta poistamispäätöstä yli 100 eri maahan.

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen